

Пам'ятка для батьків учнів 5-х класів

В психолого-педагогічних дослідженнях перехід до основної школи розглядається як складний період у розвитку п'ятикласників, оскільки тісно пов'язаний із початком підліткового періоду, що, зазвичай, супроводжується віковою кризою.

Проблема адаптації молодших підлітків розглядається ще здавна. До недавнього часу кількість наукових досліджень, присвячених психологічним особливостям п'ятикласників та їх адаптації до навчання в середній ланці школи, була незначною, займалися даною проблемою такі дослідники як: Д.Б. Ельконін, А.М. Прихожан, О.В. Новікова та ін.

Також, присвячено невелику кількість наукових праць в Україні, у яких розглянуто різні аспекти: вивчення проблеми адаптації п'ятикласників до нових умов навчання (Л. І. Божович, І. В. Дубровіна, О.К. Дусавицький, А. В. Петровський, В. М. Поліщук та інші).

Великий внесок в розроблення проблеми адаптації дитини до умов навчання в школі зробили зарубіжні учені: С.Коулман, Й.Лангмайер, З.Матейчек, Э.М.Шан, А.Маслоу, та інші .

Процес адаптації як дорослого так і дитини до навколишнього середовища, може проходити різними шляхами і мати різні наслідки, але він є необхідною складовою життєвого процесу людини, що визначає стан її здоров'я і комфорту (як внутрішнього, так і зовнішнього). Залежить цей процес як від психічних особливостей, так і від особливостей того соціального середовища, до якого намагається пристосуватися людина. У свою чергу, від результату адаптації залежить місце людини у суспільстві та якісне виконання обраних нею соціальних ролей.

У процесі навчання у школі дитина проходить через ті чи інші кризові етапи, кожний із яких має свою специфіку, свої проблеми, що потребують особливої уваги педагогів, батьків та психологічної служби навчального закладу.

Одним із цих етапів є перехід учнів початкової школи в середню. П'ятий клас – кінець дитинства, період, що безпосередньо передує підлітковому. У цей час діти відкрито і довірливо ставляться до дорослих, визнають їх авторитет, чекають від учителів, батьків та інших дорослих допомоги і підтримки.

Це вік коли проявляються особистісні та навчальні проблеми, що зумовлені новими умовами навчання основної школи та початком нового вікового періоду .П'ятий клас – це період адаптації до середньої ланки школи.

Відповідно, до вище сказаного, під «адаптацією» розуміють процес пристосування до нових умов чи вимог середовища, результатом якої має бути адаптованість, що є показником життєвої компетентності індивіда.

Загалом під шкільною адаптацією розуміють пристосування дитини до нової системи соціальних умов, нових відносин, видів діяльності, режиму життєдіяльності .

Під шкільною адаптацією учнів при переході з початкової до основної школи розуміють процес взаємодії особистості п'ятикласника і освітнього середовища основної школи, в результаті чого встановлюється оптимальне співвідношення, з одного боку - можливостей, схильностей, інтересів, знань, умінь і навичок дитини, отриманих на попередніх етапах навчання, виховання та розвитку, з іншого боку - умов освітньої системи .Перехід із молодшої школи до основної пов'язаний із внесенням змін у динамічні стереотипи спілкування, діяльності, психічні процеси .

Адаптація дитини до навчання у середній ланці школи – це досить довгий процес, пов'язаний зі значними проблемами як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Як було вище згадано, перехід від початкової до основної школи супроводжується достатньо різкими змінами в організації освітнього процесу, що провокує появу труднощів у процесі соціально-психологічної адаптації.Зміни в навчальному процесі є об'єктивними чинниками, що ведуть до зниження успішності навчання, порушення поведінки, схильності до

емоційної лабільності, підвищення рівня стомлюваності, появі невротичних реакцій, порушення самопочуття та ін.. До таких змін, що ведуть до труднощів адаптації належать:

- збільшення кількості дисциплін та відповідно кількості уроків;
- розширення обсягу інформації, яку необхідно засвоїти;
- зміна педагогічного складу, переформування класів
- зменшення кількості уваги до кожного учня та ускладнення

вимог до засвоєння знань, поведінки, дисциплінованості, відповідальності за свої вчинки та ін.

Шкільна дезадаптація - це сукупність ознак, що вказують на порушення процесу й результату пристосування дитини до вимог шкільного життя, конфлікти з однокласниками, неадекватна поведінка, нервово-психічне напруження, занижена самооцінка. Вона негативно впливає на успішність, поведінку, мотиваційну й емоційну сферу школяра, виражається через тривогу. Стан тривоги - це індикатор незадоволення потреби. Для учнів із високим рівнем тривоги характерні:

- відчуття власної неповноцінності;
- відчуття несправедливого, недобррозичливого ставлення до себе оточуючих;
- емоційна неадекватність;
- схильність утягувати оточуючих до своїх конфліктів;
- труднощі при засвоєнні прийнятих норм поведінки;
- погіршення фізичного здоров'я.

Ще однією особливістю що веде до порушення процесу адаптації є те що, перехід учнів з початкової до середньої школи збігається у часі з віковою кризою, а саме переходом від дитинства до підліткового віку.

Загалом учні адаптуються до нових умов навчання основної школи досить швидко, приймаючи нові вимоги освітнього процесу. Проте, є учні, які навіть протягом року, мають складності в процесі соціально-

психологічної адаптації та, як результат, труднощі у навчанні, спілкуванні та повноцінному соціальному розвитку у майбутньому.

В процесі адаптації п'ятикласники проходять певні етапи.

Перший етап – орієнтовний, коли у відповідь на весь комплекс нових впливів, пов'язаних із початком систематичного навчання бурхливо реагують усі системи організму. Ця «фізіологічна буря» триває два-три тижні. На цьому етапі організм дитини витрачає все, що в нього є та іноді і «бере у борг», що свідчить про надзвичайно високу «ціну» плати за цей період. Тому вчителю важливо пам'ятати про дану особливість.

Другий етап – «буря» вгамовується, «ціна» знижується. Помітне нестійке пристосування, коли організм шукає і знаходить певні отримані (або близькі до отриманих) варіанти реакцій на ці впливи.

Третій етап – період відносно стійкого пристосування. Коли організм знаходить найбільш оптимальні варіанти реагування на навантаження, які вимагають меншої напруги усіх систем.

Критеріями успішного адаптаційного процесу в школі, з одного боку – є продуктивність учбової діяльності, а з іншого – психологічний стан школяра, його емоційне самопочуття, відсутність внутрішнього напруження та дискомфорту.

Гіпотеза: якщо вчасно виявити дезадаптованих дітей, які важко пристосовуються до нових умов навчання в середній школі, то можна попередити можливі негативні явища на даному етапі розвитку особистості школяра: полегшити процес адаптації, уникнути стресів, негативних переживань, надмірних емоцій, конфліктів та погіршень фізичного здоров'я, яке залежить від стану психіки дитини, які можуть виникнути в подальшому процесі навчання.

Мета дослідження: Виявлення потенційної „групи ризику”, тобто дітей, чиє подальше навчання та виховання пов'язані із суттєвими труднощами (діти з порушенням поведінки, зниженням рівня навчальних досягнень) через дослідження певних адаптаційних процесів.

Завдання:

- визначити рівень емоційної стійкості та психологічного комфорту;
- діагностика рівня і характеру тривоги, що пов'язана із шкільним навчанням;
- дослідження рівня адекватності образу «Я»;
- дослідження внутрішніх процесів самопристосування учнів у змінених умовах шкільного життя.

Для досягнення поставленої мети була розроблена програма дослідження, яка містить:

Опис психодіагностичного інструментарію:

- Спостереження на уроках та позаурочний час (на перерві)
- Методика «Визначення особистісної адаптованості школярів»(А. В. Фурман)
- Методика «Незакінчених речень» (розроблена Л. Пономаренко)
- Тест агресивності (опитувальник Л. Г. Почебут)
- Діагностика вад особистісного розвитку (ДВОР) (автор З. Карпенко)
- Профілактичні бесіди(за запитом).